

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐

มีหลักการและสาระสำคัญ ๔ ประการ คือ

๑. ค้ำครอง ส่งเสริม ขยายสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่
๒. ลดการผูกขาดอำนาจรัฐ และเพิ่มอำนาจประชาชน
๓. การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรม และจริยธรรม
๔. ทำให้องค์กรตรวจสอบมีความอิสระ เข้มแข็ง และทำงานอย่างมีประสิทธิภาพ

๑. ค้ำครอง ส่งเสริม ขยายสิทธิและเสรีภาพของประชาชนอย่างเต็มที่

๑.๑ เพิ่มประเภทสิทธิและเสรีภาพให้มากขึ้นกว่าเดิม อาทิ

- ๑) ค้ำครองข้อมูลส่วนบุคคลไม่ให้ถูกละเมิด
- ๒) ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว ทัวถึง โดยถ้าเป็นเด็ก เยาวชน สตรี คนพิการ และทุพพลภาพ จะได้รับการค้ำครองในการดำเนินกระบวนการพิจารณาคดีอย่างเหมาะสม

๓) สิทธิและเสรีภาพของสื่อมวลชนได้รับการค้ำครอง โดยห้ามปิดกิจการสื่อมวลชน ห้ามแทรกแซงสื่อมวลชนในการเสนอข่าวสาร รวมทั้งห้ามผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นเจ้าของกิจการหรือเป็นผู้ถือหุ้นในกิจการสื่อมวลชนด้วย เพื่อป้องกันการใช้สื่อมวลชนเพื่อประโยชน์ของตนเอง

๔) ประชาชนได้รับการศึกษาไม่น้อยกว่า ๑๒ ปีอย่างทั่วถึงและมีคุณภาพโดยไม่เสียค่าใช้จ่าย

๕) เด็ก เยาวชน และบุคคลในครอบครัวได้รับสิทธิในการพัฒนาด้านร่างกาย จิตใจ และสติปัญญา

๖) บุคคลที่ไร้ที่อยู่อาศัยและไม่มีรายได้เพียงพอมีสิทธิได้รับการช่วยเหลือจากรัฐ

๗) ขยายสิทธิชุมชน การดำเนิน โครงการหรือกิจกรรมที่อาจก่อให้เกิดผลกระทบต่ออย่างรุนแรงต่อคุณภาพสิ่งแวดล้อมหรือทรัพยากรธรรมชาติ จะต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนและผู้มีส่วนได้เสียก่อน ชุมชนมีสิทธิที่จะฟ้ององค์กรของรัฐ เพื่อให้ปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมาย บัญญัติรับรองสิทธิชุมชน

๘) ในการทำสนธิสัญญาหรือข้อตกลงระหว่างประเทศทั้งหลายที่มีผลกระทบต่อประชาชน รัฐจะต้องจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็นของประชาชนก่อน และต้องแก้ไขเยียวยาผู้ได้รับผลกระทบ จากการลงนามในสนธิสัญญาอย่างรวดเร็ว เหมาะสม และเป็นธรรม

๙) ให้สิทธิประชาชน ๕๐,๐๐๐ คนเข้าชื่อเพื่อเสนอขอแก้ไขเพิ่มเติมรัฐธรรมนูญได้เป็นครั้งแรก

๑.๒ ทำให้การใช้สิทธิและเสรีภาพง่ายขึ้นกว่าเดิม

๑) สิทธิและเสรีภาพที่รัฐธรรมนูญได้รับรองและค้ำครองไว้ แม้ยังไม่มีกฎหมายลูกออกมารองรับประชาชนก็สามารถใช้สิทธิและเสรีภาพเหล่านั้นได้ทันทีโดยการร้องขอต่อศาล

๒) ลดจำนวนประชาชนในการเข้าซื้อเสนอร่างกฎหมายจาก ๕๐,๐๐๐ ชื่อ เหลือเพียง ๑๐,๐๐๐ ชื่อ และถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองจาก ๕๐,๐๐๐ ชื่อ เหลือเพียง ๒๐,๐๐๐ ชื่อ

๑.๓ ทำให้การใช้สิทธิเสรีภาพมีประสิทธิภาพและมีมาตรการคุ้มครองอย่างชัดเจน

๑) กำหนดระยะเวลาในการตรากฎหมายลูก เพื่อรองรับเรื่องต่าง ๆ ตามที่รัฐธรรมนูญบัญญัติให้ชัดเจน (ส่วนใหญ่ประมาณ ๑ ปี ไม่เกิน ๒ ปี)

๒) ประชาชนมีสิทธิฟ้องศาลรัฐธรรมนูญได้โดยตรง ในกรณีที่กฎหมายมีบทบัญญัติที่มีการละเมิดสิทธิและเสรีภาพตามรัฐธรรมนูญ

๓) ชุมชนมีสิทธิฟ้องศาลได้ในกรณีที่มีการละเมิดสิทธิของชุมชน

๔) คณะกรรมการสิทธิมนุษยชนแห่งชาติฟ้องศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครองในกรณีที่กฎหมาย กฎ คำสั่ง หรือการกระทำใดขัดต่อรัฐธรรมนูญและเป็นผู้เสียหายแทนประชาชนเพื่อฟ้องศาล เมื่อ มีการละเมิดสิทธิมนุษยชน

๑.๔ ทำให้แนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐมีความชัดเจนและผูกพันรัฐมากกว่าเดิม

๑) กำหนดให้รัฐบาลที่จะเข้าบริหารราชการแผ่นดินต้องแถลงนโยบายต่อรัฐสภาให้สอดคล้องกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐ โดยต้องระบุให้ชัดเจนว่าจะดำเนินการใด ในระยะเวลาใด และต้องจัดทำรายงานแสดงผลการดำเนินการ ว่ามีปัญหาและอุปสรรคอย่างไรบ้าง เสนอต่อรัฐสภา ปีละ ๑ ครั้ง

๒) กำหนดแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐในเรื่องที่สำคัญเพิ่มขึ้น เช่น รัฐต้องพัฒนาระบบงานภาครัฐ โดยมุ่งเน้นการพัฒนาคุณภาพ คุณธรรม และจริยธรรมของเจ้าหน้าที่ของรัฐและส่งเสริมให้หน่วยงานของรัฐใช้หลักการบริหารกิจการบ้านเมืองที่ดีเป็นแนวทางในการปฏิบัติราชการ จัดให้มีการปฏิรูปกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม ส่งเสริมและสนับสนุนให้มีการดำเนินการตามแนวปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง จัดให้มีสาธารณูปโภคขั้นพื้นฐานอันจำเป็นต่อการดำรงชีวิตของประชาชนและต้องระมัดระวังในการกระทำใดอันทำให้สาธารณูปโภคดังกล่าวตกอยู่ในความผูกขาดของเอกชน ฯลฯ

๑.๕ ให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการบริหารงานของท้องถิ่นและกระจายอำนาจให้แก่

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพิ่มขึ้น

๑) ปฏิรูประบบการบริหารงานบุคคลขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้บุคลากรมีฐานะเป็นข้าราชการเช่นเดียวกับข้าราชการพลเรือน และให้มีคณะกรรมการพิทักษ์ระบบคุณธรรมระดับท้องถิ่น

๒) ลดจำนวนประชาชนที่เข้าซื้อถอดถอนนักการเมืองและการเสนอร่างข้อบัญญัติท้องถิ่น รวมทั้งการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรายงานการดำเนินงานต่อประชาชนในเรื่องการจัดทำงบประมาณ การใช้จ่าย และผลการดำเนินงานในรอบปี เพื่อประชาชนมีส่วนร่วมในการตรวจสอบและกำกับดูแลการบริหารจัดการ

๒. ลดการผูกขาดอำนาจรัฐ และเพิ่มอำนาจประชาชน

๒.๑ เสริมสร้างอำนาจทางการเมืองให้แก่ประชาชน

- ๑) ให้ประชาชนและชุมชนมีอำนาจในการฟ้องร้องรัฐที่ใช้อำนาจไม่เป็นธรรมได้
- ๒) ให้ประชาชนใช้สิทธิทางการเมืองได้ง่ายขึ้น เช่น การลดจำนวนประชาชนในการเข้าชื่อถอดถอนนักการเมือง และการเสนอกฎหมาย ทั้งในระดับประเทศและในระดับท้องถิ่น
- ๓) ให้ประชาชนลงประชามติในเรื่องที่สำคัญ อาจให้มีผลเป็นข้อยุติหรือเป็นการให้คำปรึกษาก็ได้ ซึ่งจะขึ้นอยู่กับเรื่องที่จะดำเนินการให้ออกเสียงประชามติ

๒.๒ จำกัดการผูกขาดและการใช้อำนาจที่ไม่เป็นธรรมของรัฐบาล

- ๑) นายกรัฐมนตรีอยู่ในตำแหน่งได้ไม่เกิน ๘ ปี
- ๒) การตราพระราชกำหนดของรัฐบาลจะต้องถูกตรวจสอบโดยเคร่งครัดจากศาลรัฐธรรมนูญ โดยต้องเป็นกรณีฉุกเฉินที่มีความจำเป็นรีบด่วนอันมิอาจหลีกเลี่ยงได้
- ๓) มีหมวดการเงิน การคลัง และงบประมาณขึ้นเป็นครั้งแรกในประเทศไทย เพื่อมิให้รัฐบาลใช้จ่ายเงินอย่างไม่มีวินัยการเงินและงบประมาณ และรายงานงบกลางกรณีฉุกเฉินหรือจำเป็นต้องมีหลักเกณฑ์และต้องแสดงเหตุผลและความจำเป็นด้วย
- ๔) กำหนดให้องค์กรอัยการเป็นองค์กรตามรัฐธรรมนูญ เพื่อมีอิสระในการพิจารณาสั่งคดีและปฏิบัติหน้าที่ให้เป็นไปโดยเที่ยงธรรม
- ๕) ห้ามควรวรมพรรคการเมืองในระหว่างที่อายุของสภาผู้แทนราษฎรยังไม่สิ้นสุดลง เพื่อป้องกันการเกิดเสียงข้างมากอย่างผิดปกติในสภา
- ๖) กำหนดขอบเขตอำนาจหน้าที่ของรัฐบาลรักษาการ เพื่อมิให้รัฐบาลรักษาการใช้อำนาจหรือปฏิบัติหน้าที่เกินกว่าที่จำเป็นหรือกระทำการใด ๆ อันทำให้เกิดความเสียหายต่อการบริหารราชการแผ่นดิน การงบประมาณ การบริหารงานบุคคลากรภาครัฐที่จะมีผลผูกพันรัฐบาลชุดต่อไป

๒.๓ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นอิสระจากการครอบงำของพรรคการเมือง เพื่อทำหน้าที่ในฐานะผู้แทนปวงชนได้อย่างเต็มที่

- ๑) ปรับปรุงระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรใหม่ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรที่มาจากการเลือกตั้ง เป็นผู้แทนราษฎรในเขตเลือกตั้งที่ใหญ่ขึ้น โดยให้แต่ละเขตเลือกตั้งมีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรได้ ๓ คน เพื่อให้คนดีมีความสามารถเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ปรับปรุงระบบการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรแบบบัญชีรายชื่อเป็นระบบการเลือกตั้งแบบสัดส่วนที่มีการแบ่งเป็น ๘ กลุ่มจังหวัดและให้แต่ละกลุ่มจังหวัดเป็นเขตเลือกตั้ง แต่ละเขตเลือกตั้งให้มีจำนวนสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ได้ ๑๐ คน
- ๒) ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรมีอิสระจากมติพรรคการเมืองในการตั้งกระทู้ถาม การอภิปราย และการลงมติในการอภิปรายไม่ไว้วางใจ

๓) สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถเสนอร่างกฎหมายได้โดยไม่ต้องขออนุญาตจาก
พรรคการเมืองของตนอีกต่อไป

๒.๔ ให้สมาชิกวุฒิสภาปลอดจากอิทธิพลของพรรคการเมืองอย่างแท้จริง

ปรับปรุงที่มาของสมาชิกวุฒิสภาใหม่ ให้มีจำนวน ๑๕๐ คน มาจากการเลือกตั้ง จังหวัดละ ๑
คน รวม ๗๖ คน และมาจากการสรรหา ๗๔ คน โดยคณะกรรมการสรรหา ซึ่งประกอบด้วย ประธานศาล
รัฐธรรมนูญ ประธาน กกต. ประธานผู้ตรวจการแผ่นดิน ประธาน ปปช. ประธานกรรมการตรวจเงิน
แผ่นดิน ผู้พิพากษาศาลฎีกาที่ประชุมใหญ่ศาลฎีกาอบหมาย ๑ คน และตุลาการ ศาลปกครอง
สูงสุดที่ประชุมใหญ่ใหญ่ตุลาการศาลปกครองสูงสุดมอบหมาย ๑ คน

๒.๕ ห้ามสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรและสมาชิกวุฒิสภาแทรกแซงข้าราชการประจำ

๓. ทำให้การเมืองมีความโปร่งใส มีคุณธรรมและจริยธรรม

๓.๑ บัญญัติหมวดคุณธรรมและจริยธรรมของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง และเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้
อย่างชัดเจน มีการกำหนดโทษ การฝ่าฝืนมาตรฐานจริยธรรมที่ร้ายแรงของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมือง
นำไปสู่การถอดถอนออกจากตำแหน่ง

๓.๒ กำหนดมาตรการเพื่อไม่ให้มีผลประโยชน์ทับซ้อนทางการเมือง โดยกำหนดให้นายก รัฐมนตรี
และรัฐมนตรี ต้องไม่เป็นหุ้นส่วนหรือผู้ถือหุ้นของบริษัทต่อไป ทั้งนี้ ตามจำนวนที่กฎหมายบัญญัติซึ่ง
ครอบคลุมถึงคู่สมรสและบุตรที่ยังไม่บรรลุนิติภาวะด้วย

๓.๓ การแสดงทรัพย์สินและหนี้สิน ของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองให้ครอบคลุมไปถึงทรัพย์สินที่อยู่ใน
ในความครอบครองหรือดูแลของบุคคลอื่น การแสดงทรัพย์สินและหนี้สินของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร
และสมาชิกวุฒิสภาจะต้องเปิดเผยให้แก่สาธารณชนทราบ เช่นเดียวกับของนายก รัฐมนตรีและรัฐมนตรี

๓.๔ ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎร สมาชิกวุฒิสภา นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี
พ้นตำแหน่ง ในกรณีที่ศาลมีคำพิพากษาให้จำคุก แม้จะมีการรอลงโทษก็พ้นจากตำแหน่ง

๓.๕ ห้ามประธานสภา รองประธานสภา นายกรัฐมนตรี และรัฐมนตรีดำเนินการใน
ลักษณะที่มีผลประโยชน์ทับซ้อน

๑) ประธานสภาและรองประธานสภาผู้แทนราษฎรในระหว่างดำรงตำแหน่งจะเป็นกรรมการ
บริหารหรือดำรงตำแหน่งจะเป็นกรรมการบริหารหรือดำรงตำแหน่งในพรรคการเมืองมิได้

๒) นายกรัฐมนตรีและรัฐมนตรี ห้ามมิให้ออกเสียงลงคะแนนในเรื่องที่เกี่ยวกับการดำรง
ตำแหน่ง การปฏิบัติหน้าที่ หรือการมีส่วนได้เสียในเรื่องนั้น

๔. ทำให้องค์กรตรวจสอบมีความอิสระ เข้มแข็ง และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ

๔.๑ ปรับปรุงระบบการสรรหาองค์กรตรวจสอบ เพื่อให้มีความอิสระและเหมาะสมกับบทบาทอำนาจหน้าที่ของแต่ละองค์กรอย่างแท้จริง

๔.๒ ปรับปรุงอำนาจหน้าที่และระบบการทำงานขององค์กรตรวจสอบให้ดียิ่งขึ้น

- ๑) ให้ศาลรัฐธรรมนูญมีอำนาจรับฟ้องโดยตรงในเรื่องที่ประชาชนถูกละเมิดสิทธิและเสรีภาพได้
 - ๒) ให้ศาลฎีกาแผนกคดีอาญาของผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองเป็นผู้พิจารณาวินิจฉัยว่าผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองผู้ใด จงใจไม่ยื่นบัญชีทรัพย์สินและหนี้สิน หรือยื่นด้วยข้อความอันเป็นเท็จ
 - ๓) ให้ผู้ตรวจการแผ่นดินสามารถหยิบยกเรื่องที่เกิดความเสียหายต่อประชาชน โดยรวมขึ้นพิจารณาได้โดยไม่จำเป็นต้องมีการร้องเรียน
 - ๔) ให้สภาที่ปรึกษาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติมีหน้าที่นอกจากให้คำปรึกษาและข้อเสนอแนะต่อรัฐบาลในปัญหาต่าง ๆ ที่เกี่ยวกับเศรษฐกิจและสังคม แล้วยังรวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องด้วย
 - ๕) ให้องค์กรอัยการแยกออกมาเป็นอิสระจากรัฐบาลเพื่อให้ทำงานได้อย่างอิสระในการตรวจสอบการใช้อำนาจของรัฐบาล
 - ๖) ให้สมาชิกสภาผู้แทนราษฎรสามารถเปิดอภิปรายไม่ไว้วางใจนายกรัฐมนตรีได้ง่ายขึ้น โดยใช้เสียงเพียง ๑/๕ และรัฐมนตรี ๑/๖ หรือเมื่อเกิน ๒ ปีแล้ว ในกรณีเสียงไม่ถึงก็สามารถเปิดอภิปรายได้ด้วย นอกจากนี้ ยังกำหนดให้สามารถอภิปรายไม่ไว้วางใจรัฐมนตรีที่พ้นจากตำแหน่งเดิม แต่ไปดำรงตำแหน่งรัฐมนตรีอื่นได้
- ๔.๓ จัดให้มีระบบการตรวจสอบการทำงานขององค์กรอิสระตามรัฐธรรมนูญ
- ๑) การให้ใบเหลือง ใบแดง ของคณะกรรมการการเลือกตั้งในกรณี ส.ส./ส.ว. สามารถอุทธรณ์ต่อศาลฎีกาได้ ส่วนการเลือกตั้งระดับท้องถิ่นยื่นต่อศาลอุทธรณ์หรือศาลอุทธรณ์ภาค
 - ๒) ผู้ตรวจการแผ่นดินมีอำนาจตรวจสอบการละเลยการปฏิบัติหน้าที่ หรือการปฏิบัติหน้าที่โดยไม่ชอบด้วยกฎหมายของเจ้าหน้าที่ของรัฐ